

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ*
A MODEL FOR DEVELOPING STUDENTS' DESIRABLE
CHARACTERISTICS ACCORDING TO THE PHILOSOPHY
OF SUFFICIENCY ECONOMY FOR SCHOOLS UNDER
THE CHAIYAPHUM PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

กฤษณพงศ์ ผาติวุฒินันท์

Kridsanapong Phatiwuttinan

อุรสา พรหมทา

U-rasa Promta

จำเนียร พลหาญ

Chumnian Pollahan

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

kridsanapong1122@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ 3) สร้างและพัฒนารูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ 4) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยแบ่งเป็น 4 ระยะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มสาระฯ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครู โดยเลือกแบบเจาะจง และนักเรียน จำนวน 353 คน คำนวณโดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยคุณลักษณะอันพึง

ประสงค์ฯ มี 5 องค์ประกอบหลัก 58 องค์ประกอบย่อย 2) สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3) รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ ประกอบด้วยกิจกรรม 5 ฐานเรียนรู้ และกิจกรรมเสริมประสบการณ์ในห้องเรียน 4) ผลการทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ พบว่า ก่อนใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง โดยรวมเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.05$, S.D.= 0.45) และหลังใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ นักเรียนมีระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.83$, S.D.= 0.22) ซึ่งแสดงว่า การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ หลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the principal components and sub-components of students' desirable characteristics according to the Philosophy of Sufficiency Economy, 2) study the present condition of students' desirable characteristics according to the Philosophy of Sufficiency Economy, 3) to create and develop a model for students' desirable characteristics according to the Philosophy of Sufficiency Economy, and 4) to study the effects of using the model for developing students' desirable characteristics according to the Philosophy of Sufficiency Economy in schools under the Chaiphum Provincial Administrative Organization. This research is the research and development with 4 phases. The sample groups consisted of directors, heads of department and learner-development activities, teachers by purposive sampling and 353 students by using Krejcie and Morgan formula. The research tools consisted of: 1) In-depth interview 2) questionnaires. The statistics used in the data analysis were: 1) Qualitative data were analyzed by content analysis. 2) Quantitative data were descriptive statistics include percentage, mean, standard deviation. The results showed that 1) The component and sub-component of students' desirable characteristics according to the principle of the Philosophy of Sufficiency Economy consisted of 5 components with 58 sub-components. 2) The current conditions of students' desirable characteristics according to the Philosophy of Sufficiency Economy are overall moderate.

3) Creating a model for developing students' desirable characteristics according to the Philosophy of Sufficiency Economy using "5 Learning Bases to Sufficiency" applied to experiential learning and activities to enhance experiences in the classroom. 4) The experiment and evaluation usage results of the model for developing students' desirable characteristics according to the Philosophy of Sufficiency Economy were found that before using the model for developing students' desirable characteristics were performed at a moderate ($\bar{x} = 3.05$, S.D. = 0.45), after using the model for developing students' desirable characteristics were raised to excellent all of components ($\bar{x} = 4.83$, S.D. = 0.22). This confirms the students' desirable characteristics after using the model for developing students' desirable characteristics were different and statistically significant (0.05)

Keywords: A model for developing, students' desirable characteristics, Philosophy of Sufficiency Economy

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศ มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ตั้งแต่ก่อนวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ทรงเน้นย้ำแนวทางในการแก้ไขเพื่อให้อยู่รอดและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ในปี พ.ศ. 2540 เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ทำให้ระบบสังคมอ่อนแอ ประกอบกับ กระแสโลกาภิวัตน์ นำความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงมาสู่สังคมไทย ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตในทุกด้าน เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับประเทศ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมา โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย ซึ่งยึดหลักการพึ่ง ตนเอง ความพอมี พอกิน พอใช้ การรู้จักประมาณตนหรือความพอประมาณ ความ มีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ พระองค์ทรง เตือนสติไม่ให้ประมาทและมีความรอบคอบ คำนึงถึงความถูกต้องตามหลักวิชา และความมีคุณธรรม หลักการเหล่านี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับ เป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการปฏิสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนาจึงกล่าวได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเปรียบเสมือนเสาหลักสำคัญของสังคมไทย ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานระดับประเทศหรือการพัฒนา เพื่อสร้างความมั่นคง

ทางเศรษฐกิจและสังคม (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2556) รัฐบาลจึงได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ซึ่งได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศและสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 - 11 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

เป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การทำให้ผู้เรียน รู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรมเพาะบ่มให้ผู้เรียนมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมโดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมความเป็นไทย การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละแห่ง เป็นการสร้างทุนทางสังคม และปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตของแต่ละคนบนพื้นฐานของความพอเพียง และมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาตามยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวน การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบัน การศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนาให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เมื่อนโยบายขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษามาระยะหนึ่งแล้วโดยการยึดโยงเครือข่ายและค่อย ๆ ขยายผลเป็นขั้นเป็นตอน เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มุ่งสู่ความพอเพียง โดยมีเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของ วัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์ไทย โดยมีการติดตามประเมินผลตามตัวชี้วัดความสำเร็จของ ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

แม้ว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ได้ดำเนินโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2558 เป็นต้นมา (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ, 2556) โดยได้ดำเนินการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการพัฒนาบุคลากร ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา โดยมุ่งพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 1 ถึง 4 ไว้ว่า เน้นให้เด็กใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว รู้จักช่วยเหลือตนเองและรู้จักช่วยเหลืองานในครอบครัว แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนและรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักวิเคราะห์รายรับรายจ่ายของตนเอง ตระหนักถึงคุณค่าของเงินทอง ฝึกจิตสำนึกและนิสัยพอเพียง ฝึกให้เด็กรู้จักประยุกต์ใช้ความพอเพียงในโรงเรียนและมีส่วนร่วมในการสร้างความพอเพียงระดับโรงเรียนและชุมชนใกล้เคียง ประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในชุมชนใกล้เคียง เห็นคุณค่าของการใช้หลักพอเพียงในการพัฒนาชุมชนและสามารถนำหลักการพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความพอเพียงได้ในที่สุดและเตรียมคนให้เป็นคนดี สามารถนำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) หากแต่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมินั้น ยังไม่สามารถพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา ให้อยู่ในระดับเป็นที่น่าพึงพอใจได้ จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถพัฒนานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า แม้องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ได้นำนโยบายการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษามาใช้ในการจัดการศึกษา แต่ยังไม่เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมและยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน จึงเป็นเหตุผลสำคัญในการศึกษาวิจัยว่าทำอย่างไรจึงจะพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยการศึกษาองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ การสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ ตลอดจนจนผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ฯ เพื่อได้รูปแบบในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง ซึ่งสถานศึกษาต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
4. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งได้นำเนื้อหาเหล่านั้นมาวิเคราะห์ถึง องค์ประกอบหลักคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ จากนั้นนำองค์ประกอบหลักที่ได้มาเป็นกรอบในการหาองค์ประกอบย่อยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการแบบสอบถามปลายเปิด ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนบำเหน็จณรงค์วิทยาาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนนอมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติโดยการบูรณาการผ่านการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 คน โดยพิจารณาเลือกข้อมูลที่มีความถี่ในการตอบมากกว่า 5 คนขึ้นไป แล้วทำการคัดเลือกองค์ประกอบย่อยโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การศึกษา และมีความใกล้ชิดกับนักเรียน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ใช้เกณฑ์การคัดเลือกองค์ประกอบที่ตอบว่า “ใช่” จำนวน 3 ใน 5 ของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ประชากรคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ 26 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 4,390 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 353 คน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามสำหรับประเมินพฤติกรรมของนักเรียน ตามกรอบแนวคิดตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์เกี่ยวกับระดับการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.897 อยู่ในเกณฑ์มีคุณภาพสามารถดำเนินการได้ (ทรงศักดิ์ ภูศรีอ่อน, 2556) ซึ่งในแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นของการศึกษา โรงเรียน ตอนที่ 2 แบบสอบถาม ระดับการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งระดับเป็น 5 ระดับ และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามชนิดปลายเปิด เกี่ยวกับสภาพปัญหาและสภาพปัจจุบันของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ตลอดจนแนวทางการพัฒนา

ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการพัฒนาในรูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ นำผลที่ได้จากระยะที่ 2 มาจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) วิชาภักษ์ เสนอแนะ และหารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ ผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมและการจัดการเรียนรู้ 2 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา 2 คน ครู 6 คน และ นักเรียน 10 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน จากนั้นนำร่างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ด้วยการให้คะแนนความเห็นชอบ 5 ระดับ ผลการวิเคราะห์หาค่าระดับความเหมาะสมของกิจกรรมทุกกิจกรรม มีค่าอยู่ระหว่าง 4.90 - 4.97 ทุกกิจกรรมสามารถใช้ได้

ระยะที่ 4 การทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบที่สร้างขึ้นในระยะที่ 3 ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนแกนนำโรงเรียนพอเพียงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการจำนวน 57 คน การดำเนินการในขั้นตอนนี้ ใช้วิธีการ

วิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One - Group Pretest - Posttest Design เก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลองกับกลุ่มทดลองเป็น Pre-test Post-test (อรพินทร์ ชูชม, 2552) ใช้เวลาทำการศึกษาเป็นเวลา 3 เดือน

ผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ได้องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ องค์ประกอบย่อย 58 องค์ประกอบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
ด้านความพอประมาณ	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนใช้จ่ายอย่างมีเหตุผลโดยคำนึงถึงรายได้ของตนเอง ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครอบครัว และไม่เกินกว่ารายได้ที่ได้รับ 2. นักเรียนสำรวจราคาของสินค้าก่อนซื้อ 3. นักเรียนใช้ทรัพยากรและสิ่งของต่าง ๆ เช่น สมุด ปากกา ของใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงใช้จ่ายเงินอย่างคุ้มค่า 4. นักเรียนใช้สิ่งของเครื่องใช้ที่มี และหาได้ในท้องถิ่นของตน 5. นักเรียนปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน 6. นักเรียนช่วยพ่อแม่หารายได้เพิ่มเติมเมื่อมีโอกาส 7. นักเรียนทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย 8. นักเรียนนำวัตถุดิบ ได้แก่ พืชและสัตว์ที่ปลูกหรือเลี้ยงไว้ในครอบครัวมาประกอบอาหารทานในครอบครัว ไม่ซื้อหาอาหารสำเร็จรูป 9. นักเรียนใช้ชีวิตเหมาะสมกับฐานะ และสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว ไม่เลียนแบบเพื่อนหรือผู้ที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีกว่า
ด้านความมีเหตุผล	<ol style="list-style-type: none"> 1. เมื่อได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงาน นักเรียนมีการวางแผนการทำงานอย่างรอบคอบ มีขั้นตอนชัดเจน และรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะของผู้อื่น 2. นักเรียนทำงานแบบมีส่วนร่วม มีการกำหนดบทบาทที่ชัดเจน 3. นักเรียนแก้ไขปัญหาโดยคำนึงถึงเหตุและผล มีการพูดคุยและทำความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องเสมอ เพื่อหาแนวทางแก้ไขและหาข้อยุติร่วมกัน 4. นักเรียนใช้สติ และเหตุผลแก้ไขปัญหา ไม่ใช่อารมณ์ 5. นักเรียนมีการสำรวจ ตรวจสอบการทำงานอยู่เสมอ เพื่อป้องกันข้อผิดพลาด 6. นักเรียนมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินทั้งระยะสั้น และระยะยาว 7. นักเรียนยอมรับข้อผิดพลาดของตน และรับฟังข้อเสนอแนะของผู้อื่นด้วยใจเป็นกลางอย่างมีเหตุผล

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
	<ol style="list-style-type: none"> 8. นักเรียนปฏิบัติตามงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเหมาะสม ทั้งบทบาทผู้นำและบทบาทผู้ตาม 9. นักเรียนช่วยผู้ปกครองทำงานและหารายได้เพิ่มเติม
ด้านภูมิคุ้มกัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนใช้รถใช้ถนนตามกฎหมายจราจร 2. นักเรียนศึกษาระเบียบของโรงเรียน และปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน 3. นักเรียนรู้โทษของสิ่งเสพติด และไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด 4. นักเรียนเก็บออมเงินโดยการหยอดกระปุกออมสิน หรือฝากเงินกับธนาคาร 5. นักเรียนทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย 6. นักเรียนเลือกซื้อและรับประทานอาหารที่มีประโยชน์อยู่เสมอ 7. นักเรียนออกกำลังกายเป็นประจำ 8. นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัว ไม่มีความขัดแย้งกับคนในครอบครัว และสังคม 9. นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ กับคนในครอบครัว 10. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ด้านความรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนใช้เวลาว่างโดยการอ่านหนังสือ 2. นักเรียนตั้งใจและเอาใจใส่การเรียนสม่ำเสมอ 3. นักเรียนจะบททบทวนบทเรียน หรือศึกษาเพิ่มเติมเมื่อมีข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจเนื้อหาที่เรียน 4. นักเรียนเพิ่มพูนความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิต 5. นักเรียนจะปรึกษาหารือกับเพื่อน ครู เรื่องการเรียนเป็นประจำ 6. นักเรียนศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาพัฒนาการเรียนรู้อัตน 7. นักเรียนเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม ประหยัด คุ่มค่า สอดคล้องกับความต้องการ และเกิดประโยชน์สูงสุด 8. นักเรียนติดตามข่าวสารบ้านเมืองผ่านสื่อและช่องทางต่าง ๆ อยู่เสมอ 9. นักเรียนเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรที่ขาดความระมัดระวัง 10. นักเรียนทำเกษตรกรรมแบบพอเพียงในครอบครัว โดยการปลูกพืชตามฤดูกาล และเลี้ยงสัตว์เพื่อนำมาบริโภค
ด้านคุณธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนทำข้อสอบในห้องสอบด้วยตนเอง 2. นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ 3. นักเรียนบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น และเพื่อสาธารณะกุศล 4. นักเรียนฝากเงินกับธนาคาร 5. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ 6. นักเรียนปฏิบัติตามหลักเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ โดยเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ 7. นักเรียนทิ้งขยะลงถังและภาชนะที่จัดไว้ให้ 8. นักเรียนช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และไม่รังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
	9. นักเรียนแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี
	10. นักเรียนพูดจาสุภาพ อ่อนโยน ไม่พูดโกหก ส่อเสียด ใส่ร้ายผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย
	11. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเคารพธงชาติ และยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ
	12. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นประจำ
	13. นักเรียนศรัทธา ชื่นชมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
	14. นักเรียนเชื่อฟังคำสอนของพ่อแม่ ครูอาจารย์
	15. นักเรียนช่วยงาน และแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ทุกครั้งที่มีโอกาส
	16. นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต บอกอาชีพสุจริตและไม่สุจริตได้
	17. นักเรียนไม่ย่อภาคและไม่นำเสนอบัติของคนอื่นมาเป็นของตน
	18. นักเรียนนำเงินและสิ่งของที่เก็บได้ไปแจ้งครูทุกครั้ง
	19. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับโรงเรียน ชุมชน อยู่เสมอ
	20. นักเรียนปิดน้ำ ปิดไฟ ถอดปลั๊ก เมื่อเลิกใช้

2. การศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะด้านความรู้ มีคะแนนค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติสูงสุด รองลงมา คือคุณลักษณะด้านตามหลักภูมิคุ้มกัน, คุณลักษณะด้านคุณธรรม, คุณลักษณะตามหลักมีเหตุผล และคุณลักษณะตามหลักพอประมาณ ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิในภาพรวม

คุณลักษณะ	ระดับการปฏิบัติ		ความหมาย
	($\bar{X}$)	(S.D.)	
คุณลักษณะตามหลักพอประมาณ	2.80	0.52	ปานกลาง
คุณลักษณะตามหลักมีเหตุผล	2.99	0.45	ปานกลาง
คุณลักษณะตามหลักภูมิคุ้มกัน	3.21	0.55	ปานกลาง
คุณลักษณะด้านความรู้	3.29	0.46	ปานกลาง
คุณลักษณะด้านคุณธรรม	3.14	0.49	ปานกลาง
รวม	3.08	0.49	ปานกลาง

3. การสร้างรูปแบบการพัฒนา รูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้รูปแบบการพัฒนา รูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ 2 กิจกรรม ประกอบด้วย

3.1 กิจกรรม 5 ฐานเรียนรู้ สู่ความพอเพียง เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน โดยประยุกต์ใช้การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เชิงประจักษ์ (Experiential Learning) ระยะเวลา 1 วัน รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 กิจกรรม 5 ฐานเรียนรู้ สู่ความพอเพียง

กิจกรรม	ระยะเวลา	วิทยากร
- ลงทะเบียน	08.30 - 09.00 น.	ผู้วิจัย
- กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์การเตรียมความพร้อมสู่ฐานเรียนรู้	09.00 - 09.45 น.	ทีมวิทยากร
- ฐานที่ 1 รู้จักตน รู้จักหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	10.00 - 15.00 น.	นายสุรจิตร์ นามน้อย
- ฐานที่ 2 นำหมักพอเพียง ลดเสี่ยงจากโลกร้อน		นายจตุรภัทร ศรีอ่อนและคณะ
- ฐานที่ 3 เรื่องเล่า เร้าพลัง “คนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง”		นางอุไรวรรณ วงศ์คำจันทร์
- ฐานที่ 4 เด็กรุ่นใหม่ มีวินัยการออม		ดร.สมจิตร พรมแพน
- ฐานที่ 5 เกษตรอินทรีย์ สุวิถีพอเพียง การเรียนรู้เชิงประจักษ์ สาธิตการปลูกผัก	15.00 - 16.30 น.	นายจตุรภัทร ศรีอ่อนและคณะ

3.2 กิจกรรมเสริมประสบการณ์ในห้องเรียน ซึ่งกิจกรรมจะครอบคลุมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วยคุณลักษณะความพอประมาณ คุณลักษณะตามหลักมีเหตุผล คุณลักษณะตามหลักภูมิคุ้มกัน คุณลักษณะด้านความรู้ และคุณลักษณะด้านคุณธรรม ระยะเวลา 3 เดือน รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 กิจกรรมเสริมประสบการณ์ในห้องเรียน

กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ	ผลลัพธ์	ผู้รับผิดชอบ
กิจกรรมการอ่านพระราโชวาท	ม.ค. - มี.ค. 2563	นักเรียนมีคุณลักษณะด้าน	- กลุ่มสาระฯ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- อ่านพระราโชวาทเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง		- คุณลักษณะตามหลักมีเหตุผล	- กิจกรรมแนะแนว และพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรม	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผลลัพธ์	ผู้รับผิดชอบ
		<ul style="list-style-type: none"> - คุณลักษณะตามหลัก ภูมิคุ้มกัน - คุณลักษณะด้านความรู้ - คุณลักษณะด้านคุณธรรม 	
กิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม น้อมนำความรู้สู่หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง - สวดมนต์ไหว้พระประจำ สัปดาห์ - บำเพ็ญประโยชน์ในวัน สำคัญ - วันสำคัญทางศาสนา - นิทรรศการเกี่ยวกับ วัฒนธรรม ประเพณีใน ท้องถิ่น - รมรงค์ปลูกจิตสำนึกและ สร้างกระแสนิยมที่เอื้อต่อการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายา เสพติด	ม.ค. - มี.ค. 2563	<ul style="list-style-type: none"> นักเรียนมีคุณลักษณะด้าน - คุณลักษณะตามหลัก ภูมิคุ้มกัน - คุณลักษณะด้านความรู้ - คุณลักษณะด้านคุณธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มสาระฯ ศิลปะ - กลุ่มสาระฯ สุข ศึกษา และพล ศึกษา
กิจกรรมรักษาสีโลก รัก สิ่งแวดล้อม - คัดแยกขยะ - เพิ่มพื้นที่สีเขียวในโรงเรียน - ลดการใช้ ถุงพลาสติกและ ภาชนะโฟมในโรงเรียน	ม.ค. - มี.ค. 2563	<ul style="list-style-type: none"> นักเรียนมีคุณลักษณะด้าน - คุณลักษณะตามหลัก พอประมาณ - คุณลักษณะตามหลักมี เหตุผล - คุณลักษณะตามหลัก ภูมิคุ้มกัน - คุณลักษณะด้านความรู้ - คุณลักษณะด้านคุณธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มสาระฯ วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี - กลุ่มสาระฯ การ งานอาชีพ
กิจกรรมธนาคารโรงเรียน - ออมเงินกับธนาคารโรงเรียน	ม.ค. - มี.ค. 2563	<ul style="list-style-type: none"> นักเรียนมีคุณลักษณะด้าน - คุณลักษณะตามหลัก พอประมาณ - คุณลักษณะตามหลักมี เหตุผล 	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มสาระฯ คณิตศาสตร์ - กลุ่มสาระฯ ภาษาไทย

กิจกรรม	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผลลัพธ์	ผู้รับผิดชอบ
		- คุณลักษณะตามหลัก ภูมิคุ้มกัน	- กลุ่มสาระฯ ภาษาต่างประเทศ
		- คุณลักษณะด้านความรู้	
		- คุณลักษณะด้านคุณธรรม	

4. การทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ก่อนใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง โดยรวมเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 0.45) และหลังใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ นักเรียนมีระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.22) ซึ่งแสดงว่า การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ หลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ก่อน		หลัง		t	p - Value
	($\bar{X}$)	(S.D.)	($\bar{X}$)	(S.D.)		
คุณลักษณะตามหลักพอประมาณ	2.84	0.49	4.88	0.20	.000	32.38
คุณลักษณะตามหลักมีเหตุผล	2.90	0.41	4.84	0.23	.001	34.52
คุณลักษณะตามหลักภูมิคุ้มกัน	3.21	0.52	4.80	0.25	.000	23.21
คุณลักษณะด้านความรู้	3.23	0.43	4.81	0.26	.000	26.13
คุณลักษณะด้านคุณธรรม	3.11	0.42	4.82	0.17	.000	31.23
รวม	3.05	0.45	4.83	0.22	0.00	27.26

หมายเหตุ* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า จากศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสังเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และผ่านการคัดเลือกองค์ประกอบย่อยโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน สามารถจำแนกตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึง

ประสงค์ของนักเรียนฯ ได้ 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านความมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความรู้ และด้านคุณธรรม และ 58 องค์ประกอบย่อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี อินเี่ยม ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความพอเพียงของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 พบว่าคุณลักษณะด้านความพอเพียงของนักเรียนมีองค์ประกอบหลักทั้งหมด 5 องค์ประกอบหลัก คือ การดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ การดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล รอบคอบ การดำเนินชีวิตอย่างมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี การประยุกต์ใช้คุณธรรมในการดำเนินชีวิต และการประยุกต์ใช้ความรู้ที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต (อัญชลี อินเี่ยม, 2560)

2. สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยคุณลักษณะด้านความรู้มีคะแนนค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{X} = 3.29$) รองลงมาคือคุณลักษณะด้านตามหลักภูมิคุ้มกัน ($\bar{X} = 3.21$) ลำดับถัดมาคือ คุณลักษณะด้านคุณธรรม ($\bar{X} = 3.14$) คุณลักษณะตามหลักมีเหตุผล ($\bar{X} = 2.99$) ส่วนคุณลักษณะที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือคุณลักษณะตามหลักพอประมาณ ($\bar{X} = 2.80$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระทรวงศึกษาธิการได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้สำเร็จเป็นรูปธรรมอย่างจริงจังตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และสอดแทรกเข้ากับการจัดการเรียนการสอนให้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) และรัชนี ยมศรีเคน ได้ทำการวิจัยการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนอนุบาลกันทรวิชัย พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในทางที่ดีขึ้น นักเรียนได้รับการส่งเสริมด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต การปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นทางพระพุทธศาสนา ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวทิตะและความประหยัด ในภาพรวมอยู่ในระดับดี (รัชนี ยมศรีเคน, 2551)

3. รูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ประกอบไปด้วย 2 กิจกรรมดังนี้

3.1 กิจกรรม 5 ฐานเรียนรู้ สู่ความพอเพียง ใช้ระยะเวลา 1 วัน ซึ่งรูปแบบในการพัฒนานี้มุ่งหวังให้ผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินชีวิต และเป็นรูปแบบที่ประยุกต์ใช้การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับกิจกรรม ทำให้เกิดการช่วยเหลือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนรู้จักบทบาทของตนเอง

สร้างเสริมค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 5 ด้าน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฐิตียาพร ยอดไธสง พบว่า การพัฒนาการดำเนินการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กิจกรรมพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ ในรูปกระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างความรับผิดชอบ ความอดทน รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สร้างความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหา ทำให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น จนครบทุกประเด็นที่ทำการศึกษา คือการเข้าเรียนสม่ำเสมอ การส่งงานสม่ำเสมอ การเข้าค้นคว้าในห้องสมุด การคิดทำสิ่งที่แปลกใหม่ที่เป็นประโยชน์ หรือใช้บริการต่าง ๆ มีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น การปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในเวลาว่าง (ฐิตียาพร ยอดไธสง, 2551)

3.2 กิจกรรมเสริมประสบการณ์ ในห้องเรียน ใช้ระยะเวลา 3 เดือน ประกอบด้วย 4 กิจกรรมดังนี้

3.2.1 กิจกรรมที่ 1 การอ่านพระราโชวาท เป็นกิจกรรม เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง น้อมนำคำสอนของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศ มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และเกิดพลังและสร้างแรงบันดาลใจ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้รู้จักความพอเพียง รู้จักประหยัดอดออม ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม เช่นเดียวกับ เป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้สถานศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝัง เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

3.2.2 กิจกรรมที่ 2 โรงเรียนคุณธรรม น้อมนำความรู้สู่หลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมนี้มุ่งให้ผู้เรียน ปฏิบัติตนเป็นเยาวชนที่ดี มีความรักภักดีภูมิใจใน ความเป็นชาติไทยและวัฒนธรรมไทยมีการสืบสานวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมสวด มนต์ไหว้พระ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมรณรงค์ป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด กิจกรรมดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้านวัฒนธรรมธรรม ประเพณีไทย วันสำคัญทางศาสนา เช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวไว้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ ชีวิตดำเนินไปในทางสายกลางที่เหมาะสมสอดคล้อง กับวิถีความเป็นอยู่อันเรียบง่ายของคนไทย ให้มีความสำคัญกับการตัดสินใจดำเนินการ เรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถ้วน ถี่ โดยคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

3.2.3 กิจกรรมที่ 3 รักโลก รักสิ่งแวดล้อม กิจกรรมนี้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดี มีทักษะชีวิตเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เกิดจิตสำนึกในเสริมสร้างพลังการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ ดังนี้ การคัดแยกขยะ การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในโรงเรียน และลดการใช้ถุงพลาสติกและภาชนะโฟมในการบรรจุอาหาร กิจกรรมดังกล่าว จะช่วยปลูกจิตสำนึก รักโลก รักสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า สามารถคัดแยกขยะได้อย่างถูกวิธี ลดการเกิดภาวะโลกร้อน สอดคล้องกับวิสาร นามวา ได้ศึกษาการปลูกสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่เยาวชนกลุ่มน้ำโขง ด้วยกิจกรรมที่เน้นความหลากหลายเป็นรูปธรรม ได้แก่ การศึกษาระบบนิเวศตามเส้นทางธรรมชาติศึกษาในอุทยานแห่งชาติ การสร้างฝายแม้ว การทำแนวกันไฟ และการปลูกต้นไม้จากการ พบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับมากที่สุด (วิสาร นามวา, 2558)

3.2.4 กิจกรรมที่ 4 เด็กยุคใหม่ มีวินัยการออม กิจกรรมนี้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการรู้จักประมาณการและวางแผนแนวทางในการใช้จ่าย โดยการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และออมเงิน โดยมีกิจกรรม ดังนี้ การเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารโรงเรียน และ การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ส่งผลให้ผู้เรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยมีการใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย มีเงินออมในบัญชีเงินฝาก และมีจำนวนเงินเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับกุลยา อนุโลก ได้ศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมการออมของนักศึกษาด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมการออมของนักศึกษา คือให้ให้นักศึกษาคิดเพื่อวางแผนจัดการรายรับ รายจ่าย และ เงินออมของตนเองให้เหมาะสมกับศักยภาพของตนในฐานะนักศึกษา และเมื่อนักศึกษาวางแผนการเงินได้แล้ว ก็จะต้องมีความตั้งใจ มีความเพียรพยายามทำตามแผนที่วางไว้ และใช้ความซื่อสัตย์อดทนในการที่จะอดออมเงินได้ตามที่ประมาณการไว้ (กุลยา อนุโลก, 2555)

4. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่าการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ หลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เชิงประจักษ์ (Experiential Learning) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากการพิจารณาไตร่ตรอง ปฏิบัติด้วยตนเอง ผ่านการคิด วิเคราะห์ เป็นการเชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนรู้สู่ชีวิตจริง เกิดแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดการใฝ่รู้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนเอง สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม ซึ่ง Dewey ได้เสนอแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ว่าเป็นวงจรของการลงกระทำโดยเริ่มจากการรับรู้ปัญหา แล้วเริ่มหาทางแก้ปัญหา จากนั้นลงกระทำจนเกิดประสบการณ์ และในที่สุดผู้เรียนจะสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการยืนยันในความรู้เดิม หรือเกิดการปรับเปลี่ยนความรู้

เดิมเป็นความรู้ใหม่ การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย มีคุณค่า และนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การคิด การกระทำ และคิดไตร่ตรองจนเกิดความหมายครั้งแล้วครั้งเล่า จนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (John Dewey, 1983) สอดคล้องกับ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ ที่กล่าวว่า แนวโน้มการเรียนรู้ของผู้เรียนจะมุ่งไปที่ชีวิตรประจำวัน งาน หรือการแก้ไขปัญหามากกว่า และจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเขาต้องการที่จะเรียน นอกจากนี้มีความสอดคล้องกับข้อดีที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม คือ ทำให้เกิดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเองตามความรู้ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้มีโอกาสได้ใช้ประสบการณ์ที่มีอยู่ก่อนแล้วมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ ทำให้เกิดการค้นพบองค์ความรู้ใหม่ และเกิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม หรือการฝึกอบรมด้วยกัน (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2555) และ นำโชค วัฒนานัย และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เรื่อง จลนศาสตร์หุ่นยนต์โดยนำรูปแบบการเรียนการสอน นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิศวกรรมไฟฟ้า จำนวน 27 คน ใช้วิธีวัดประเมินความรู้ของผู้เรียนและการประเมินกระบวนการทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลัง เรียนโดยใช้ T - test ผลการวิจัย พบว่า คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบโดยภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (นำโชค วัฒนานัย และคณะ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ตามการศึกษา คือ นักเรียนจะต้องมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยสามารถป้องกันตนเองตลอดจนครอบครัว กล้าคิด กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ประหยัด ซื่อสัตย์ มีความกตัญญู มีความเสียสละ มีความเป็นจิตสาธารณะ และใฝ่เรียนรู้ กิจกรรมในการพัฒนา ทำให้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนจากสภาพปัจจุบันที่อยู่ในระดับปานกลาง เปลี่ยนเป็นระดับมากที่สุด แสดงว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ ดีขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ดังนี้ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เชิงประจักษ์ (Experiential Learning) สามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนฯ ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม รับผิดชอบต่อตนเอง เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย และก่อให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ เกิดความเอื้ออาทร รู้จักแบ่งปัน แบ่งปัน และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้ ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่สนับสนุนหรือผลกระทบที่บ่งบอกถึงการพัฒนาและอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (2551-2554). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กุลยา อนุโลก. (2555). การพัฒนาพฤติกรรมการออมของนักศึกษาด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ฐิติยาพร ยอดไธสง. (2551). การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านนาแพ่ง อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทรงศักดิ์ ภูศรีอ่อน. (2556). การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 6). มหาสารคาม: ตักศิลาการพิมพ์.
- นำโชค วัฒนานัย และคณ. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เรื่องจลนศาสตร์หุ่นยนต์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 10(4): 52- 64.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ไพฑูริย์ สิ้นลาร์ตัน. (2556). มุลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. ใน เอกสารรายงานการประชุมคณะกรรมการมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. มูลนิธิชัยพัฒนา.
- รัชนี ยมศรีเคน. (2551). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนอนุบาลกันทรวิชัยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิสาร นามวา. (2558). การปลูกสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่เยาวชนกลุ่มนาโขง. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. (2556). แผนพัฒนาสามปีองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2562 จาก http://clinic.chpao.org/PDF/Information/3YearsPlan/Plan_56-58/Strategic_1/1-5.pdf

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2555). จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพินทร์ ชูชม. (2552). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัญชลี อินเอี่ยม. (2560). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความพอเพียงของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- John Dewey. (1983). *Experience and Education*. New York: Simon & Schuster.